Vahtsõaastakuu
27. päiv
2009
Nummõr
2 (173)
Leht mass erälde
ostõn 5 kruuni

UMA LEHT

VANA VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Lahingukooli vahtsõnõ ülemb uut nuuri sõakuuli

Kae lk 2

Vällämaalasõ pidävä Harglõn kelgupinne

Kae lk 3

Ruitlanõ taha-i naasõlõ kuundamishüvitüst massa

Kae lk 4

24. vahtsõaastakuul peeti Mõnistõ rahvamajan Kuutsil maaha suur pido legendaarsõ lõõdsamehe Lindmetsa Elmari 100. sünnüaastapäävä avvus.
Lõõtsa tõmbsi Elmari poig Lindmetsa Harri, Elmari opilasõ Põldsepä Margus ja Visseli Malle. Viil mänge lõõtsa Andersoni Jaak, Laube Kadri, Kahari Heinar, Indi Asso ja tõsõ. Mänge ka kapell ja andsambli Vannamuudu ni kapell Asjapuud. Rahvamaja oll' veereni rahvast täüs ja pidol olnu Mõnistõ muusõumi juht Tulviste Hele üteľ, et tükk aigu ei olõ Mõnistõn säänest pito olnu, ku tä om pidänü tagaotsa vägüsi tooli külen hoitma, et mitte pistü karada ja tandsma minnä.
HARJU ÜLLE jutt ja pilt

Vahtsõnõ latsilauluplaat

8. radokuu pääväl kell 15 näüdätäs Parksepä koolin vahtsõt, tõist võrokeelist latsilauluplaati «Minä lätsi siidile» ja Uma Pido DVDd. Om ka kontsõrt, pääesinejäs Umalt Pidolt teedä Nikns Suns (Purõja Pini).

«Seo plaat olõ-i mõtõld õnnõ kõgõ tsillembile,» seleť vahtsõ latsilauluplaadi kokkosäädjä Laube Kadri. «Plaadi pääl laulva eri vannusõn inemise laulõ regilaulust popini. Midägi meeleperäst om sääl egän vannusõn latsilõ.»

Lisas laulõlõ saa kullõlda ka unõlaulõ, latsi ütlemiisi ja lugõmiisi ni eski unõjuttu. Kokko om plaadi pääl 26 luku.

Laube Kadri üteľ, et plaadi nimi «Minä lätsi Siidile» sai rahvalauluria perrä vällä valitu selle, et tuu või ka tähendä, et lats sai uma laulu CD (siidii) pääle. «Noil Võromaa latsil, puntõl Folkräüss ja Tsibipudina' om seo edimäne plaadi pääle laulminõ,» seleť tä.

2004. aastagal vällä annõtut edimäst latsilauluplaati om Põlva ja Võro haigõmaja sünnütüsosakunnan kingitü inämb ku 3000 sündünüle latsõlõ. Ka vahtsõnõ plaat saa vana Võromaa latsilõ edimädses kingitüses. Plaadi anď vällä Võro instituut.

HARJU ÜLLE

«Mino Võromaa» 22. võistlus

Võro instituut kuulutas vällä 22. latsi ja nuuri võrokiilside kirätöie võistlusõ «Mino Võromaa».

Võistlusõlõ oodõtas juttõ, luulõtuisi, naľajuttõ, näütemängõ, märgotuisi, laulõ ja muid kirätöid. Teema valimisõl pallõldas meelen pitä hindä vannusõrühmä teemasiid, a jutu päälkiri tulõ hindäl vällä märki.

1.–5. klassi latsilõ omma järgmädse teema: «Suvõ värvi (värvilidse luu suvõaost)», «Jõulujutt», «Kuimuudu kodoeläjä pühhi pidävä», vällämõtõld tegeläisiga muinasjutt, «Mu vanavanõmba ja näide elo (kombõ, süük, uskmisõ jne)», «Tondi, pininuki ja tõsõ».

6.–9. klassi teema: «Mu vanavanõmba ja näide elo (kombõ, süük, uskmisõ jne)», «Võro kultuuri aabits», «Mu hindä vällämõtõld muinasjutt», «Võromaa märgi», «Laul tege rõnna rõõmsas», «Tundmalda eläjä Võromaa mõtsun».

10.–12. klassi teema: «Võro kultuuri aabits», «Võro kirändüse lätte», «Võromaa märgi», «Laul tege rõnna rõõmsas», «Tundmalda eläjä Võromaa mõtsun», «Egäpääväne koolielo läbi näütemängu».

Võro instituut uut latsi ja nuuri võistlustöid ildambalt 27. radokuu (27.02) pääväs. Tüü tulõ saata nii paprõ pääl latsõ hindä käekiräga (Võro Instituut, Tartu 48, 65609 Võru) ku meiliga: kadri.laube@wi.werro.ee. Üts osavõtja või saata kooni kolm tüüd.

Parõmba tüü trükütäs är «Mino Võromaa» 22. raamatun. Põimukuun omma võistlusõ avvohindu jagaminõ ja raamadu kaejadsi Võrol Kandlõ kultuurimajan. Teedüst saa www.wi.ee vai Laube Kadri käest tel 782 8753, 511 7348.

UL

Bussisõit aja meele hapus

VALPRI LIINA
HARJU ÜLLE

Võro liinavalitsus avasť, et paar tuhat pensionääri kuluti aastaga liina eelarvõst är piaaigu miljoni. Põhjus: ilma rahalda bussisõit 70aastaidsilõ ja vanõmbilõ. Pensionääre «lõbulõ» tetti lõpp, a samal aol muudõti ka bussigraafikit ja lüüdi palľodõ inemiisi elokõrraldus uppi.

Võro liina pensionääri bussi uutman.
HARJU ÜLLE PILT

Vahtsõt muudu bussõga sõitminõ om olnu pia kuu. Pilet mass kõikil sõitjil üttemuudu 8 kruuni, soodustusõga saa osta õnnõ 200kroonidsõ kuukaardi. Ütsikpiletit inämb putkast ei saa, tuu tulõ bussijuhi käest osta.

Tuu, et inämb ilma rahalda sõita saa-i, aja meele hapus pia kõigil pensionäärel. Sõitjil om ütte-tõist üldä ka bussõ sõiduplaani ja piledimüügi kotsilõ. Küsse mitmõ võrulasõ käest, midä nimä arvasõ.

Saksa Elli (81): «Suvõl om palľo sõitmist surnuaida. Ma olõ seenimaani kõrrastanu 18 kalmu. Nüüt piät vast käümist kokku tõmbama.»

Alli (82): «Mul om murõ 85aastadsõ haigõ sõsara peräst. Timä eläs Jüri uulitsal. Sanna tä nr 11 bussiga saa, a sannast koduminekis piät kavvõmbalõ bussi pääle minemä. Talvõl om tuu rassõ. Sukugi ei miildü, et lehen trükütün sõiduplaanin olõ-i kõiki piätüisi kelläaigõ kirän. Ma käve kirodi postõ päält bussiao maaha. Linavabrigu kanti aiamaalõ minek om mullõ kergembäs tettü, a tagasi sõitõn tulõ iks pikk tsõõr haiglani tetä.»

Klaisi Asta (79): «Bussil nr 16 ei olõ surnuaia man piätüst. Võisi olla kas vai nõudõpiätüs. Muiduki, vahtsõ sõiduplaani bussil nr 1 om Kalmistu piätüs olõman. Nr 16 ei saa haigõmaja puult sõitõn õkva Vilja piätüste. Lõpp-piätüs om Keskliina park, säält edesi matkas buss Väimälän-Parksepän, bussijaama kaudu sõit Vilja piätüste.»

Ku arvamisõ kokko võtta, sis päämäne hädä omgi tollõn, et egäle poolõ ei päse ligi ja bussiga sõitõn kulus tsiirutamisõ pääle palľo aigu. A olľ ka võrokõisi, kiä arvsi, et jalaga käümine om tervüsele hää.

Põlva pensionääri võiva liinavalitsust kittä

A Põlva pensionääri saava ka timahava ilma rahalda Põlva liina piten sõita. Liinavolikogo anď tuus 220 000 kruuni. Põlva liinavalitsusõ sotsiaalosakunna juht Plato Kadri üteľ, et liina 1147 pensionäärist küsüse poolõ hindäle ilma rahalda sõitja kupongi. Viil om prii sõit lubatu ka rassõ vai sügävä tervüseviaga inemiisile (Põlvan kokko 723), iistkostjaga latsilõ ja vähämbält nelä latsõga perrile.

Põlva vana ja tervüseviaga inemise saava ka õnnõ kümne krooni iist kävvü sannan ja ujoman. Vannolõ inemiisile kink liinavalitsus jõulus viil ka 400 kruuni.

Kas bussiplaanõ tetäs pensionääre tahtmiisi perrä ümbre?

Ruschi Rein Võro maavalitsusõst:
«Suurõmbit muutuisi inämb tulõ-i, väikumbit ümbresäädmiisi või tulla. Parhilla om rassõ pääle tüüd (kell 17) Luha uulitsalõ vai turu kanti saia. Tuud muudami. Suvõ poolõ lätt sõit Nöörimaa suvõmajju mano laapsambas. 11. bussi piätüs tulõ Kreutzwaldi-Jaama uulidsa kokkosaamisõ kotussõ pääle havvakivve telmise kotussõ mano.

Ütsikit piletit putkan müümä ei naata – näide trükmine lätt kallis. A tulõ tunnipilet: üte piletiga saat tunni ao joosul ütskõik mitmõ bussiga sõita. Alalõ jääse kõik riikligu soodustusõ. Umavalitsus või umilõ pensionäärele eräle soodustuisi tetä, ku taht.»

Keerujutt ministriherräga

PEEDOSAARÕ KAISA

16. vahtsõaastakuul käve haridus- ja tiidüsministri Lukasõ Tõnis Võromaal, kõnõľ Kandlõ kultuurimaja kohvikun mitmõ kooli opilaisiga. Trehvsi kah sinnä kokkosaamisõlõ ja pruuvsõ küssü kõgõ kotsilõ, miä opilaisil parhilla koolielost süäme pääl om.

Kõgõpäält kõnõľ ministriherrä tuust, kost tä esi peri om ja mille meid kokko kutsõ, küsse naľaga: «Midä olõsi Eesti riigil vaia tetä, et noorõ näio es lännü jaapanlaisilõ naasõs?»

Tõsidsõ jutu pääle käändmine olľ küländ vaivalinõ. Ma sis küsse edimädsenä, et mille kuulõ niimuudu eksämitulõmuisi perrä ritta säetäs. Ministri ai vastutusõ hindä kaalast är: «Mi tuud rittapandmist ei tii, tuud tege aokirändüs. Noidõ ritu perrä ei taso ullis minnä,» üteľ tä ja seleť, et tälle seo rittapandminõ ei miildü. «Kuulõ võissi jo rittä säädi viil palľodõn asjon, näütüses huvitegevüsen ja spordin.»

Seo pildi pääl om ministre Lukas pika näoga mitte tuuperäst, et täl olõssi hallõ Võromaa koolõst, a hoobis selle, et tälle miildü Jaagumäe kuuk ja tä õkvalt sei tuud pilditegemise aigu.
PEEDOSAARÕ KAISA PILT

Edesi kõnõľ ministri Lukas pikembält kuulõ kinnipandmisõst: «Säädüsega ei panda üttegi kuuli kinni,» seleť tä. «Asi nii, et ku regionaalkoolin om opilaisi alla miinimumi, sõs massa-i gümnaasiummi pitä jo. Näütüses Leedun ei toheki üllen pitä alla 200 hingega keskkuuli. Mi normi omma viidü 50 hinge pääle. Nelä aastaga jääs latsi keskkoolin viil nii 30 protsenti vähämbäs. Olõki-i sis muud variantsi, ku jättä mitmõ maakunna pääle üts suur gümnaasium.»

Ministri kaivaś viil, et parhilla om ka suur oppajidõ puudus: noorõ taha-i oppajas opma minnä. Ku opma viil lääväki, sis päält kuuli läävä hoobis tõsõ tüü pääle.

Ministriga kõnõlõmisõs anti meile õnnõ puultõist tunni. Taad olľ veidü: mõnõ ministri vastusõ olli väega pikä, a vastussõn olõ õs suurt mõtõt seen. Nii linnaś aig ja nii mõnõki küsümüse jäiväki küsümäldä.

MÄRGOTUS

Vaia om esierälist kuuli

Om selge, et mi kandi gümnaasiumõl inämb pikkä pito ei olõ. A kas saami midägi tuu hääs är tetä, et vanalõ Võromaalõ jääsi noid alalõ inämb ku üts Võrol ja üts Põlvan?

Maavalitsusõ anni teedüst, et viimädse kolmõ aasta joosul om Võro maakunnan põhikooli lõpõtanu 1873 ja Põlva maakunnan 1353 nuurt. Näist päält 400 Võro maakunna ja pia 200 Põlva maakunna nuurt opva parhilla kodokandist kavvõn gümnaasiumin (suur jago Tarton) vai kutsõkoolin.

Mille ei taha mitmõ keskkooli jago nuuri siin oppi? Põhjuisi om hulga, a üts om kimmähe ka tuu, et mi haridust ei peetä küländ hääs ja ütelgi koolil olõ-i nii kimmäst umma näko nigu Nõo gümnaasiumil vai Prantsusõ lütseumil.

Miä võissi hoita tarka last meil siin vanal Võromaal? Ku kaia, kuis noorõ tahtva oppi Villändi kultuuriakadeemiän perimüskultuuri ja kuis perämäidsil aastil om huuga kasunu huvi ummi juuri vasta, sis om õigõ aig naada luuma ütte perimüskultuuri ja võro keele süväoppusõga keskkuuli.

Tuu olõ-i inämb ammu õigõ arvaminõ, et kõik noorõ tahtva õnnõ inglüse kiilt selges saia ja päält tuud vällämaalõ är pakõ. Ku iks om uma kimmä näoga kuul, kon saat oppi näütüses rahvamuusigat, vanaperälist käsitüüd, palkmaja ragomist, sepätüüd ja muud esierälist, sis om kimmähe nuuri, kedä taa asi huvitas. Toda inämb, et edesi saa oppi joba Villändi kultuuriakadeemiän.

HARJU ÜLLE, päätoimõndaja

UMA LEHT
Telmisenummõr 00917
Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro
E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee
Päätoimõndaja: Ülle Harju 78 222 21, 56 606 494 info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org laivi77@hot.ee
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177 mariko.faster@gmail.com
Välläandja: Võro Selts VKKF
Trükjä: AS Võru Täht
Leht Internetin: http://www.umaleht.ee
Lehe välläandmist tugõva:
Riiklinõ programm «Lõunaeesti kiil ja kultuur»
ja
EESTI KULTUURKAPITAL

Mamastõn peeti Põlva maakunna turismiaasta vallategemise pito «Turismirünnak 2009»

Ütine jõud om kimmämb!

Mõista-i üteldä, kas tuu om majandusõ sadamisõ hädä vai miä taa om, a tuu hädä om eski hää: ma näe, et mi kandi turismiettevõtja omma timahava talvõl iks väega kõvva sälä kokko pandnu ja tegevä üten tüüd.

Nä ei ooda, et kiäki tulõ ja and rahha. Nä esi tahtva hinnäst näüdädä ja tahtva, et näil lätt häste. Teno toolõ lätś mi Turismirünnäk kah häste kõrda.

Mille rünnäk – tuu olʼ turismitegijide hindä mõtõ ja tekütʼ ka tsipakõnõ põnõvust: millega tuu turism sis ründäs vai ründäse hoobis turisti? Rünnäk või-olla selle, et sääl üritüsel olli ka sändse ründäjä aśa: tulõnoolõ, kelgu. Ründämi majanduslangust!

Turismitegijil lätt parhilla keskmädselt. Saa-i üldä, et väega halvastõ om, a saa-i kittä kah. Egäüts kaes, kuis saa kulutuisi kokko hoita. Rohkõmb piät pingutama, et turistõ hindä mano saia.

Kas ja kuis majanduslangus mõotas, tuud saa üteldä keväjä, parhilla om tuud viil rassõ tetä. A tuu olʼ määnegi märk, et rünnäkul käve 28 turismikõrraldajat ja saimi näile näüdädä ja kõnõlda, midä saa mikandin tetä.

Mi kandin omma kõva suvõüritüse ja sinnä tulõ hulga rahvast: sääne olʼ mineväaasta Uma Pido, ökofestival, rahvamuusigapido «Moisekatzi Elohelü» Moosten. Mooste mõisan omma egäl suvõl viil linaga köüdedü tegemise, Setomaa üritüisile tulõ kõgõ rahvast.

LAANEMAA KAI,
«Turismirünnak 2009» kõrraldaja

Mi olõmi Talinast kavvõl ja mul om tunnõ, et ku Talinan lätt väega häste, sis mi siin kotusõ pääl saa-i arvo, et väega häste om. A ku Talinan lätt väega halvastõ, sis mi ei saa ka arvo, et väega halvastõ om. Selle et meil om rahulik, inemise omma paiga pääl ja või-olla ei olõ ka nii palʼo naid tüükotussit, millest ilma või jäiä. Siin om kimmämb olla.

Kas parhillatsõl aol tasos turismiettevõtlusõga pääle naada: tasos iks, a piät inne häste perrä märkmä, midä su talon tetä saa. Õnnõ tuu pääle saa-i mängi, et inemise tulõva magama. Magamiskotussõ pakjit om küländ.

Latsilõ om vaia toimõndamist märki. Ku latsilõ joba ti man miildüs, miildüs vanõmbilõ ja vanavanõmbilõ kah.

Ku tahat sändse ala pääl majanda, piät hää suuvärk olõma ja inemiisiga piät kah mõistma kõnõlda. Tuu olõ-i nii, et kõnõlõt õnnõ kundõga, ülepää piät mõistma kõnõlda. Piät rehkendämä, kuis saa nii tetä, et hindäl olõsi hää ja naabrimehel olõsi kah hää.

Ku nakkat õnnõ ütsindä tegemä, sis jäätki ütsindä tegemä ja tuu olõ-i hää. Ku üten tetä, om jõud kimmämb!

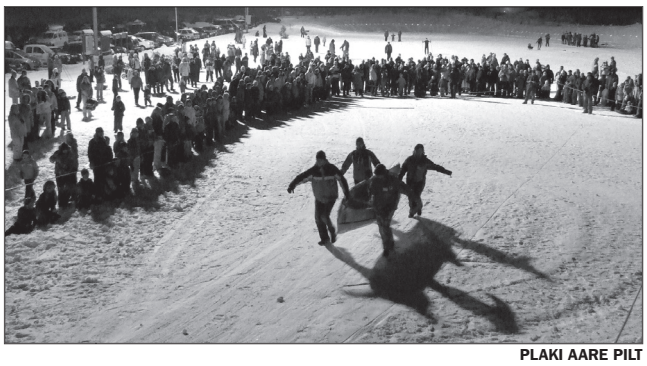

PLAKI AARE PILT

22. vahtsõaastakuul tetti Mamastõn vallalõ Põlva maakunna turismiaastak 2009.

Kiri

Kiri kiroda aadrõssil Tartu 48, Võro liin 65609 Uma Leht vai info@umaleht.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä. Kirä iist honorarri ei masta.

Mälestüisi püürhällüst

Lahendi minevädse lehe latsi mõistatusõ är ja sai vastussõs *püürhäll*. Tulõ miilde, et latsõn iks esä tekk püürhällü lumbi vai niidü pääle, ku vesi olʼ kimmäs ijäs külmänü.

Kurõnurmõ kooli vastan üle tii olʼ suur Uibutarõ lump. Seo aeti lumõst puhtas suurdõ valli ja chitedi püürhäll. Suurõmba poisi andsõ kimmä huu sisse ja väiku poiss Heino linnaś kelgu päält olaga vasta külmänüt lumõhangõ. Murdsõ rangluu är.

Illatsõmbast aost om meelen, kuis Jägeri Evald olʼ uma Villa turismitalo lumbi pääle kah sõprutsõõri JA-PA-VA üllätüses püürhällü tennü. Ollimi iks joba vana, 70. aastidõ läve pääl. Mehe andsõ huugu. Ors olʼ küländ pikk ja regi kah suur. Sinnä mahtu istma mitu naist. Oh tuud lusti ja nallʼa, naisi kilgutamist ja naaru! Larm olʼ nii kõva, et külä pini pandsõva haukma.

Võrokõisi lugõmisõ raamatun om kah püürhällüst kirotõt: «...kon olʼ tiik vai järvekene käeperrä, panti iä sisse saivas pistü, vankriratta pääle. Pikä orrõ otsa säeti kelk, midä sis hirmsa hunniga ümbre aeti.»

Aituma ka Saarõ Evarilõ ilosa tsehkendüse iist!

ALLASÕ ENDLA Võrolt

Kaivu Kaupo: majanduskriis tuu noorõ kaitsõväkke

Kaivu Kaupo (38) juht seost aastast kaitsõväe Võro lahingukuuli. Sõaväeläne om tä olnu terve vahtsõ Eesti vabariigi ao: alostusõs olʼ vanõmballohvitsiir, lahingukoolin kursuisi ülemb, planiirmisjaoskunna ja oppõosakunna ülemb.

Õkvalt inne lahingukooli ülembä kotussõtäütjäs saamist olʼ tä staabiohvitsiir välisopõratsioonil Bosnia-Hertsegoviinan.

Kaivu Kaupo usk, et väiku päti saava lahingukoolin kõrraligõs inemiisis ja ei usu, et Vinnemaa Eestile kallalõ tulõ.

Määne tüü seo om, olla Võro lahingukooli ülemb?

Lahingukuul om sõaväeline kuul, siist saava kutsõharidusõ elokutsõlidsõ allohvitseeri. Mi teenisi nigu kattõ jumalat – ütelt puult allumi õkvalt kaitsõväe juhatajalõ ja tuuga kaitsõministeeriumilõ, tõsõlt puult om seo kutsõkuul, mille opikava om kinnütänü haridus- ja tiidüsministeerium.

Et ma olõ ülembä kotussõtäütjä, tuu tähendäs, et ma piä lahingukuuli vähämbält lähembä poolõ aasta joosul juhtma. Sõaväeliini päält om seo nigu asutusõ juht, väeosa ülemb, tsiviilpoolõ päält koolidirektri.

Tuud ei tiiä, mis sügüse saa, kas lää edesi opma vai ei, a et ma olõ esi Võro liina inemine, ei olõ mul parhilla midägi taa ammõdi vasta.

Kuis om parhillatsõn Eestin sõaväeläne olla? Ti olti olnu piaaigu terve vabariigi ao.

HARJU ÜLLE PILT

Kaivu Kaupo uut lahingukuuli ettevõtjit nuuri inemiisi.

Inne sõaväeläses saamist olli ma sportlanõ, paar aastakka murdmaasuusataja.

Veerpallu teist es saa?

Veerpalu om nii-üteldä mu aastakäük. Olõ Veerpaluga kuun võistõlnu. Sport olʼ hää sissejuhatus sõaväeläse ammõtilõ – kihäline valmisolõk olʼ olõman. Sõaväeläse ammõt om esieräline tuu poolõst, et ku hariligul inemisel lupa-i kiäki tüütegemise aol sporti tetä, sis sõaväeläne eski piät hinnäst vormin hoitma. Mullõ seo passis!

A sportlasõs es taha saia?

Lätś nii, et Veerpalu olʼ kõvõmb!

Midä vanõmba tuust mõtli, et teist sõaväeläne saa?

Esä kuuli sis, ku ma olli 12aastanõ. A nii palʼo ku ma mälehtä, sis timä olʼ Vinne armeen käünü ja arvaś ohvitseeri ammõtist väega häste. Imä om mul oppaja ja ohvitseeri kaitsõväen omma kah piaaigu nigu oppaja, vormin oppaja. Oppajatüü tundminõ om sõaväen väega tähtsä – ku rahuaol sõamiist oppat, ei tohe nii trehvädä, et tä saa sust nii arvo, et sa näütüses füüsilidse trenniga tedä trahvit. Ku pedagoogilidsõ nõksu omma teedä, sis ei tulõ sõduril säänest mõtõtki, et kihäline trenn karistus olnu.

Kas sändsit nuuri inemiisi om kerge löüdä, kiä tahtva allohvitseeris oppi?

Mõni aastak tagasi olʼ peris rassõ, a päält tuud, ku majanduslik sais olõ-i inämb kõgõ parõmb, om kaitsõväkke tahtjit inämb. Ku majandus lätś ülesmäke, sis väega palʼo tahtsõ kaitsõväest är minnä ja pidi märkmä, kuis saasi näid vormi all hoita. Ma ei taha üteldä, et majanduskriis om hää, a olõ-i midägi tetä, nii lihtsäle om, et kaitsõväeläse ammõt om kimmäs riigitüü.

Kas seoilmaaigsõ noorõ omma tõistsugudsõ ku ti umal aol?

Aig ei olõ väega pikk olnu, mis mu keskkoolin opmisõst müüdä om. Inemise omma iks samasugudsõ, või-olla õnnõ vallalidsõmba ja julgõsõ rohkõmb umma arvamist vällä üldä. Vanastõ hoitsõ noorõ hinnäst inämb tagasi. Lahingukuuli piässigi tulõma inemise, kiä omma loomu poolõst juhi ja näide ettevõtlikkus om seo ammõdi man peris vajalik.

Ti ku koolidirektri, midä arvati tuust, et seoilma-ao noorõ tüküse pätis minemä?

Kaitsõväen omma alluvussuhtõ väega paigan. Ku tegüsä inemise trehväse kaitsõväkke ja saava arvo sõaväelisest käsuliinist, sis tuu ei lasõ näil ülearvo umamehelik olla. Noorõn veidikese päti olnu inemise saava siin väega kõrraligõs kodanigõs. A inemiisi om egäsugutsit ja egä kaitsõvägi kõiki kah ümbre ei kasvata.

Kas ti pelgäti, et Vinnemaa või Eestile kallalõ tulla?

Ku olõt ammõdi poolõst kaitsõväeläne, sis piät kõgõ tuu pääle mõtlõma, et midä tiit, ku tulõ sõda. Sõas valmis olõma. Toimõndama nii, nigu olõt ette valmistõt. Ma ei olõ õigõ inemine ohtu hindama, a tiiä, et ku riigin om kõva kaitsõvägi ja arvada om uuta kõvva vastapandmist, sis tuud riiki kiäki nii väega tsuskma ei tüki.

Ku kavva Eesti vasta pidä, ku Vinnemaa piässi kallalõ tulõma?

Ku Eesti kaitsõvägi õigõhe tegutsõs, sis mi olõmi üts NATO ja tuu om kokko kõnõld, mis NATO päästaap tege, ku kiäki ütele NATO riigile kallalõ lätt. Et Eesti kaitsõväeläse omma välismissioonõl, tuu and kah meile boonuspunktõ.

Tõnõ vanalt Võromaalt peri sõaväeläne Kunnasõ Leo om Eesti kaitsõsaisu arvostanu, kas jagati timä arvamiisi?

Reservkolonel Kunnas om olnu mu ülemb ja juhtnu Võro lahingukuuli peris pikkä aigu. Ma tunnõ kolonel Kunnast ja seo kriitiga, midä tä tege, om mu meelest mitte kriitiga kaitsõjõudõ kotsilõ, a hariligulõ inemisele teedä andminõ, mändse hädä omma kaitsõväen ja midä sõaväeläse tegevä.

Miä tekütäs ti seen esämaalidsõ tundõ?

Egälütel om tuu hingen hindä jaos vallalõ kõnõld. A ku näe reservoppusõ koolitusõl ohvitseeri vai allohvitseeri, kiä sääl tõtõstõ taht olla, sis tuu näütäs, et tuul inemisel om kõva esämaalisus. Nä ei olõ sääl tuuperäst, et lihtsält om vaia kõrdusoppuisil olla.

Kas teil om kah sääne tunnõ?

(*Mõtlõs pikält*) Ma ei olõ seo pääle märknü. Ma olõ valinu sõaväeläse ammõdi ja vägüsi ma seo olõma ei piä. Et ma taha seo alaga tegeldä, tuugi näütäs jo esämaalisust.

Ti tahati ellä Võromaal vai om nii lännü?

Om nii lännü ja ma piä tuuga rehkendämä, et kaitsõväeläisi üle kolmõ aasta üte ammõdi pääl ei taheta pitä. Mändselgi hetkel ma piät nigunii ammõdiposti vahetama.

Teil pere om?

Om. Naanõ om massöör. Meil om kats poiga, 12- ja ja 17-aastadsõ. Parra teismelise.

Kas näist saava sõaväeläse?

Eeldüse omma. Vanõmb poiss om nuurkodas, a vägüsi ma näid sundma ei nakka.

Küsse **HARJU ÜLLE**

SAARÕ EVAR

Saksa sõidi saaniga...

Vahtsõnõ aig käänd vana latsilaulu pää pääle. Saanis kutsutas suvalist nellä tsõõriga pendsinininiildjät. A pinne kelgu ette pandminõ om tegu, midä egäüts joba perrä ei tii. Pinikelguga sõit om kah esimuudu lõbu, midä Võrumaal pakva siiä elämä tulnu kats nuurt inemist: Lietaeri Steven (35) ja Quatfassi Esther (34).

Steven om peri flaamikeelitsest Belgiäst ja Esther Hollandist. Nä eläse Vahi (Väiku-Haosilla) talun Kalli külän Harglõ kihlkunnan ja pidävä 23 kelgupinni.

Timahavvanõ talv om edimäne, ku Stef ja Esther pakva firmanime Karulas Wolftrail all pinnega sõitmist. Nii kavvõlõ om jõutu pikkä tiid piten: hulga talvi iist vei jalgrattamatk Stefi Lapimaalõ. Sääl trehväś tä kelgupinne pidäjide manu tüüle, opsõ är pinne juhtmisõ ja nakaś piniaśandust üle kõgõ armastama.

Viis aastat tagasi matkaś tä joba umahindä pinnega Belgiäst Eestimaalõ. Võrumaa nakaś miildümä, muuhulgan ka tuuperäst, et tan om hulga ruumi ja talvõl ka küländ pikält lummõ.

Kalli pääl oldas kolmandat aastat ja tan om Stefi meelest tõtõstõ hää – pedäjämõts om täüs teid ja tiikeisi, ruumi sõitmisõs om Karula rahvuspargi suunan mitukümmend kilomiitret. Päämidse veopini omma näil alaska malamuudi, a om ka samojeedi pinne. Ütel malamuudi lital omma parhilla kutsiga, säält tulõ kaŕalõ tävvendüst ja jääs ka mõni müümises. Kõrraga saa sõitma minnä kolmõ kelguga, pääle sõitu saa tetä ka sanna.

Alaska vormõli startva

Pääkabõl kelgu iin om köödet jämme kõo külge, ka kelgu perä om kablaga puu külen kinni. Trammin kabla külge nakkasõ Stef ja Esther ütekaupa kuut pinni ette pandma. Malamuudi omma kõva kaŕavaistuga ja tüküse ütstõsõga purõlõma. Ketin pini kavvõmban larmasõ nigu jõudva. Kõgõ viimätses pandas ette juhtpini. Kas saa joba minemä? Ei viil, kutsikidõga lita om hinnäst vallalõ tõmmanu ja nuhutas juhtpini man. Ketin pini kilgutasõ. Peremiis tõmbas riikese perä jäl puu külge trammi ja lätt litat kinni pandma.

Lõpus pästetäs kabla ja sõit lätt kõva huuga vallalõ. Küüdsi alt lindas ijäpurru. «Iijipla!» hõikas Steven ja pini pandva huugu viilgi manu. Munapalu Eeri tarõ kottal tetäs edimäne piätüs. Elläi piät jo sittu ka saama ja tuud joosu päält tetä om väega alandav.

Selgen pinikeelen

Pinnega sõitmisõ man uhjõ ei tunnistõda, kamandaminõ käü suusõnal. Stefi pinne jaos om «iijipla!» edesi ja «pou» sais, «dzii!» tähendäs kuralõ ja «prr!» hääle poolõ. Huu manupandmisõ iist tulõ juhtpinni kittä: «Flenker, Jack!» Ku juhtpini pingutas, sõs ei taha kiäki kuvvõst pinist maaha jäiä, kõik tõmbasõ nigu ulli. Rassõ veo aigu omma kõigil pinel hanna lidun.

Ku sõit lätt allamäke ja peremiis midägi ei kamanda, nõst juhtpini Jack hanna rõngalõ. Perän tulõ jutun vällä, et tuu om halv märk – juhtpini lätt hasarti, tä või mõnõ mõtseläjä takan ajama panda vai tõsõ piniga purõlõma naada. Tagumiidsi rihmu otsan omma alasi paarin lita ja esäne, sääl määnestki tõmblõmist ei tegüne.

Sõit Kalliperä mõtsateie pääl lätt üle ka mõnõst vähämbäst kundist. Sääl tulõ pinimehel jalassidõ päält maaha ronni ja kelgu perän üles juuskõ. Lumi om sula ja Lapimaal tettü rassõmbat sorti kelk ei joosõ häste. Ku ots kodu poolõ käändäs, tulõ vällä üts pinne ja hobõsidõ ütine juun. Ega elläi ull olõ-i, kodu poolõ lask tä hää meelega ja joosuga.

Tarõ man andas pinele vett lakku ja külälisil om õigus pai tetä. Juhtpini om väega sõbõr, a allasurvat Sprot timä kõrval tüküs võõra kätt naksama. Pinikari om iks hoobis midägi muud ku ütsik pini. Ütsik pini kaes inemisele alt üles. Pinikaŕa man või inemine vahel esihindälegi otsa kaema jäiä.

Egäpääväne huul

Pääle sõitu tarõ man tiid juvvõn tulõ jutus, kuis nii suurõ pinikaŕa üllenpidämine ka om. Ega lihtsä ei olõki, tunnistas Stef. Osa süüki, nigu tsiamass ja lõhe supikogu tulõ peris poodist osta. Hulga api sai Lietaer eläjätohtrõ Kinnuneni Eve kaudu, kiä edimält osť kutsiga, a perän ai vällä kanaliha ja praakmunnõ saamisõ Peri kanafarmist. Hollandin olõs saanu poodist aost üle lännüt lihha nii palľu ku kulus, a mi maal söödetäs vist kõik ümbretüütedül kujul inemiisile sisse.

PILDI: SAARÕ EVAR, ERÄKOGO

Stefiga saa joba ka veidükese eesti kiilt kõnõlda, a häste tä tuud viil ei mõista. «Ütskõrd ma kõnõla!» lupa tä inglüse keelen. A tuu iist om timä talu peris võrumaaturismilidsõ vällänägemisega. Kõrraligun palkmajan om õnnõ üts tarõ, puupliidi pääl tsisises tiikann, nukan sais voki pääl kuutsli pinivillaga.

Esther vala tiid tassi ja kõnõlas, et eestläse omma huvitava. Inemise tundit pääle sõitmast tulõkit piät är arvama, tä või olla külh vaimustusõn, a ei tihka tuud vällä näüdädä. Üten sõitnu latsi päält saat arvu, kas miildü vai es miildü. A hollandlaisiga võrrõldõn ollõv eestläse rahulidsõmba. Umbõs säändse omma tsänklevide malamuudi pinnega võrrõldõn suurõ valgõ samojeedi pini. Samojeedele ei olõ nii tähtsä hindä kaŕa hulgan masmapandminõ, näid või rahuligult kokku laskõ.

Malamuutõlõ miildüs ka umavaihõl purõlda.

Peremiis tennäs juhtpinni.

Pinnega ümbrekäümise man om kõikaig midägi oppi, seletäs Stef. Viisakit pinne või tõisiga aida mängmä laskõ, tapukikka tuud ei saa. Malamuutõl om sääne hing, et nõrgõmb pini lask hinnäst kasvai är tappa, a alla ei anna. Ütsindä vallalõ lastu pini tege tsiiru mõtsan är, kae-i tõisi poolõgi. A kats vallalist pinni läävä õkva kõrraga mõnõ kuudi manu tüllü norima.

Peräkõrd jätämi hüväste ja nakkami tütrega tagasi Liinamäe poolõ sõitma. Tii pääl om aigu märki. Pinnega sõitjil om mi maa ja keele aoluuga palľu tegemist. Soomõst om lõvvet kiviaolinõ (5000 aastat vana) tsiberi siidrepedäjäst tett kelgujalas. Siidrepedäjät ei olõ kunagi kasunu muial ku Tsiberin, kolm tuhat kilomiitret hummugu puul. Ega tuu jalas iks muud muudu Suumõ es jõvva ku pinikelgu all. Kuimuudu pinimehe uma uurali keele tan masma panni, tuust ei saia seoniaoni peris häste arvu. Vast pidänü keeletiidläse pinnega sõitma kutsma?

Kae ka:
www.karulas-wolftrail.com

Kiri Kaasanist

Võromaa miis **SAAREPUUJAANUS** läťś tüüle Tatarimaalõ Kaasani kanti. Uma Lehe lugõjilõ jaga tä ummi tähelepanõkit elost täämbädsen Vinne riigin.

Edimäne kiri. Sõit Vinnemaalõ

Tan tulõ juttu tuust, midä vahtsõt vai vanna saa Vinnemaal parhilla nätä ja kuulda. Ma esi olõ muido Võro puult peri, a ilma piten roitminõ om iks miildünü ja nüüt om sis ots Vinnemaa poolõ käändnü. Et saa tüüd tetä ja kalla püüdä ja tuu man vast esiki selgembäs, et ku lagja ja vallalõ tuu palľokitet vinne hing sis periselt om.

Taľna ja Moskva vahel om linnumassinidõga tuu asi armõdugõnõ ja nii sai sis rongi pääle mintüs. Rongi pääle sai ilostõ, üts Võromaalt peri Taľna sõbõr olľ viil saatman. Andsõ pudõlikõsõ külmärohto ja naasõ tett kardokasalatit viil üten – tä om muido seto, a hää inemine tuugipoolõst.

No ja olľgi minek. Kupeen olli kuun katõ vinne kiilt kõnõlõva meesterahva ja üte naistõrahvaga. Tuu olľ inne tulõkit piirakit küdsänü ja paksõ lahkõlõ meile kah tii kõrvalõ. Ei midägi, väega hää piiragu olliva.

Ku üle Narva jõõ saimi, kai viil tulõdõn Narva liina, mis peris illos paistu, a sis olľ mõnõs aos ilo läbi – lakjavaonu maja, purus pestü autoromu ja vahtsõt keväjät uutva Sosnovski kahrupüdse.

Ega rohkõmb nalľa es saa kah ja hummogus ollimi Moskvan, Leningradskii vaksalin peräl.

Vagonist vällä tullõn olli ma muidoki veitkese üllätünü, et mul lippõ ja telekaamõrdõga rahvas vastan olľ. Mõtli: hää kül, lipu viil, a telekas om iks joba liig, seldsimehe!

No peris ruttu sai muidogi selges, et ega nä sääl mu peräst olõ õs. Nä oodi Peterburi rongi, millega tulľ latsrevolutsionäär Sirõk, kiä kurjõ eestläsi kohtukulli iist pakku pässi. No ma iks usu, et tuu kull lehvitäs viil siibu ja saa nätä, mis taast aśast tulõ.

Päävä aol ai liinah ummi tüüasju ja õdagus jõudsõ tagasi Kaasani vaksalilõ, kost läts Iževski rong. Et rongini olľ tunnikõnõ aigu, lätsi puhvõtist läbi ja võtsõ kats võiuleibä ja topsi tiid – no seo olľ muidogi läbimõtlõmada luksus, mis massõ pia 80 kruuni. Kõtt jäi viil helles, a rohkõmb telli es julgu.

Õnnõs tulľ miilde setopoiskõsõ naasõ tettü kardokasalat, mille ma sumadanist vällä kraamsõ ja säälsaman är sei. No olľ hää salat, tuud võinu tan puhvõtin müvvä 500 ruublit kilo!

Ja olľgi aig kobida rongi pääle, mis minno viil pia 1000 kilomiitret Krasnaja Poljana poolõ viiä lubasi.

Eräle tahtsõ viil juttu tetä vagunisaatjist ja üldse vinne naistõrahvas-ammõtnigõst.

Noist om kuigi jäänü sääne mulje, et ku näide käest midägi küsümä läät, sis ommava edimält säändse kuŕa vai nii, a ku mängit veitkese ulli vai hädälist ja pilgutat silmi, nii omgi mõtseläjäst saanu suur ja lahkõ kahrumamma, kiä sinno kõgõ ilma kuŕa iist hoit ja nigu latsõlõ är seletäs, mis ja kuis.

Seos kõrras kõik. Ku ello ja tervüst andas, kiroda järgmäste lehte, mis edesi sai.

Praaditu kass

ÄMARIKU VOLLI

Õi mälehtä inämb täpsele, kas tuu olĺ 1955. vai 1956. aastagal. A sündü tuu kõik Kasahstanih uudismaal. Kuna ma olli lännü Eestist edimädse esseloniga vabatahtligun uudismaid vallutama, sis minno loeti todaaigu joba kohalikust, ku siihkirotõt asi juhtu.

Ma olli tuulaol löüdnü hindäle aotlidsõ elokotusõ õks periselt kohaligu naistõrahva man, kiä olĺ poolõst tatarlanõ, poolõst kasahh. Tollõl naasõl olĺ küländki suur muldonn, sinnä mahtu är hulga rahvast süümä ja magama. Mul õs olõ viil uma elämine valmis.

Nuu kasahhe muldonni olliva ehitedü kõik ussõga jõõ perve sisse, ussõga jõõ poolõ. Nuu onni olliva kaivõdu kooni aknõ alomadsõ veereni maa sisse. Väikokõsõ aknakõsõ jäivä maa pääle katusõ veere ala.

Sääl Kasahstanih olĺ nii rammus must maa, õt toda tarvitõdi savi asõmõl. Tuu muld sõkuti olgi vai hainuga läbi ja tetti säändse kirbidsä muudu suurõ plonni, minkast laoti muldonni maapäälne osa kooni viimädse vaniguni. Viimäne vanik ja laetallu muudu aśa olliva õnnõ puust, a ülejäänü, ka katus-lagi olĺ tettü plonnõst. Peräh kasvi hain katus-lae pääle ja kõik ümbertsõõri olĺ jälki haĺas.

Noidõ onnõ vaihõl kasvi ka inämbüisi paiu- ja lepävõso. Kuna parra jämmüsega puumatõrjaali olĺ rassõ saia, sis tarvitõdi onnõ seeh tallu all kesk onni ka tuki. Onni seeh olĺ pruugitu kaamõli- ja lambavillast vilti. Ka paĺĺo vaipu, midä pruugiti magamisõ asõmidõ jaost ja sainu kattõst, olliva tettü kaamõli- ja lambavillast. Onni muldpõrmandu olliva kõik katõdu vildiga.

Üts asi olĺ õgal puul üttemuudu, õgal aśal olĺ uma kimmäs kotus. Ku midägi võtit tarvita, sis pidit tuu aśa ka kimmähe timä kotusõ pääle tagasi pandma.

Tuul aol olĺ sääne pruuk: õgal aastagal saadõti suvõl uudismaalõ viläkoristusõ aost tüüle appi üliopilaisi.

PLATSI LIISO TSEHKENDÜS

Mi sovhoosi tulĺ ka esselon üliopilaisi Eestist. Näid mahutõdi lakja brigaatõ piteh. Brigaadih nä elliva elämise vagonih vai sis palatkah. Ma õi tiiä täämbädse pääväni, mille näist kolm tükkü mi muldonni elämä panti. Nimä olliva Tartost, Põllumajandusõ Akadeemiäst. Nimä teretivä minno ja pernaist kuigi korgilt, ütlivä uma nime, vist rohkõmb mi väärt õs olõ. Mina ja pernaanõ ütlimi ka uma nime, kuna minno kõik kutsõva Volodjas, sis ma ütligi umast nimest Vladimir.

Nimä ütli vasta: «Otsen prijatno.» Hindävaihõl olĺ näil hüä miil, õt saava rahuligult hindä vaihõl juttu aia, õga kiäki vähämbält siih muldonnih eesti kiilt õi mõista. Kuna ma joba latsõst saani mõistsõ vinne kiilt, sis õs olõ mul rassõ ka sääl uudismaal vinläsest jäiäki.

Kuna nimä loiva hinnäst eurooplaisist, sis minol, asiaadil, jäi õnnõ kõkkõ päält kullõlda. Peräh sai ma ka tõisi eestläisiga tutvast, tõisi nii korkõ näide siäh inämb olõ õs. Ka tõisi eestläisiga kõnõli ma vinne kiilt, ma õs taha, õt nuu kolm herrä tiidä saava, õt ma olõ eestläne.

Ku aigu sai, sis tõlgõ ka pernaasõlõ toda, mis nimä mi kotsilõ kõnõliva. Kõik poliitilidse jäti vällä, ka kõik tollõ, mis võisõ pernaist salvada. Pernaanõ olĺ paĺĺo hüä ja sõbranõ inemine.

Ütskõrd hummogu kats tükkü näist soovõva õnnõ sünnüpääväst kolmandalõ. Nä korsiva uma aśa kokko ja panniva joosuga auto pääle. Ma pidi ka tüüle rühkmä tuusama autoga, minka nimäki, a ma joudsõ õks pernaasõlõ üteldä, õt ütel näist om sünnüpäiv.

Haari uma koti, ma olõs läve pääle piaaigu põlvildõ sadanu, mullõ jäi jalgu pernaasõ verrev kass. Pernaanõ haarĺ minno olast kinni ja küsse: «Mis om ti rahvussüük?» Mul olĺ eski kipõlt vaia minnä, a siih viil kass ja pernaanõ sekäse. Ma ütli naĺaga poolõst, õt: «Praadit kass!»

Õdagu sõidimi kodo üteh tuusama autoga. Nigu kõgõ, astsõva nimä kõgõ iih ussõst sisse ja kõrraga lavva taadõ. Pernaanõ olĺ veiga lahkõ ja naarulidsõ näoga, tõi lavva pääle suurõ vaagna praati.

Toda liuda ja ka säänest praati õs olõ ma külh inne nännü. Mõtli, õt livva tä lainaś kimmähe naabridõ käest, a mis praat tuu külh või olla?

Mehe võtiva praadi suurõ hüämeelega vasta. Nimä mugu rõõmustiva, õt sa kae, puha jänesepraat. Ma sai ütekõrraga arvo, õt kassi õi olõ nätä. Ma küsse hilĺokõtsi pernaasõ käest, kas tuu om kassipraat? Pernaanõ nooguť. Sis ma kutsi pernaasõ kõrvalõ ja palssi, õt timä vaiki olõsi, õt mehe söövä kassipraati. Olku timä ülepää vaiki, ku pessä õi taha saia.

Ma lubasi peräh timäle seletä, mille õi tohe näile üteldä, õt tuu om kassipraat.

Herrä seivä ja kitivä pernaist. Ma lätsi istõ uma asõmõveere pääle, herrä olliva veiga rõõmsa, näil õs olõ aigugi minno tähele panda. Lavva pääle olĺ ilmunu ka «Vana Tallinn». Pernaasõlõ pakuti ka üts pits, a minno, asiaati, õs peetä pitsi väärilidses. Õigust üteldä ma veiga õs tahaki säändsidega üteh topsi kokko lüvvä.

Mul tükke hirmsahe naar, ma lätsi vällä ja istõ veidõ kavvõmbahe jõõperve pääle. Peräh lätś mul tujo peris halvast. Mõtli, õt minkah külh tuu kassikõnõ süüdü olĺ? Pidi jo mullõ tuu kassikõnõ jalgu jäämä, pidi ma ütlemä, õt praadit kass om rahvussüük. Mu tujo lätś peris nulli. Kassist nakaś peris hallõ, tuu kassikõnõ istõ kõgõ mu kõrval ja lasḱ nurru, ku ma ütsindä jõõ veereh istõ.

Järgmädsel pääväl ma jutusti põllulaagrih, kuis mi herrä kassipraadiga sünnüpäivä peivä. Tuu tegi kõigilõ naĺĺa, kõik ütlivä, õt paras näile nõnatargolõ. Sis ma sai arvo, õt nimä õs miildü ka tõisilõ üliopilaisilõ.

Ku nimä arvo saiva, kiä tollõ jutu vallalõ lasḱ, sis üts näist haarĺ vagoni kõrvalt maast katskidsõ sumbutaja tükü ja tulĺ minno maaha lüümä. Tõsõ poisi karksi vahelõ. Ma sai üte liikva auto astmõlavva pääle hüpädä, nii ma tuukõrd pässi maahalüümisest.

Ma õs saa inämb ka kodo minnä nii kavva, ku tudõngi lännü olliva. Ku ma ütskõrd kodo lätsi, sis tulĺ mullõ ussõ pääl vasta mi uma kassikõnõ.

Tulĺ vällä, õt perrnaanõ olĺ praadi tennü hulkjast kassist.

Mul sai veiga hüä miil, ma mugu ilesti ja kallisti kassi. Süämele sai paĺĺo keremb, õks üts patt süäme pääl vähämb. Keremb edesi ellä.

Kiä om kõva kuundaja?

RUITLASÕ OLAVI,
kuundaja

Päävälehtin ilmu ilda aigu uudis, miä anď teedä, et kats kolmandikku vinläisi omma nõun Lenini, kiä täämbädseni mauseleumin pussatas, maaha matma. Ei tiiä, paĺĺo vinläsi olõssi nõun Tuumpääl pussatavat Andsipit maaha matma? Tuu nummõr olõssi vast kats kõrda kats kolmandikku...

Vinläse omma ülepää valmi väega kerge käega kõiki maaha matma. Tõsõ ilmasõa aigu matõti vai jäteti kaarnilõ matta 20 miljonni inemist. Inemise lihtsäle är kuundõdi. Inne ilmasõta kuundõdi näütüses kõik Romanovi ja nii edesi...

Ka parhillatsõn Eestin om kuundaminõ väega harilik asi. Kruuda-onu firma Kalev Meedia kuunď uma telekanali Kalev Spordi, pia poolõ telekanali umasaatidõ tegemise man pidessin olõjist, Postimiis ja Äripäiv kuundasõ kah aokiränikke ja nii edesi...

Ma jõudsõ kuundamislainõlõ õigõ ao pääl mano: kuundi neli aastat tagasi naasõ. Ao olli rassõ ja es olõ mul tälle inämb hindä man tüüd ei tegemist löüdä.

A päält kuundamist tahtsõ naanõ õkvalt kuundamishüvitüst. Lehtist saa aig-aolt lukõ, et määndsegi «energiä» aśapunn sai kuundamisõ päält 300 000 kruuni, vai vahtsõmb asi: Maripuu kantsler saa sama aśa päält 400 000 kruuni puhtalt kätte. Hüvitist masti «koostöö mittelaabumise» peräst. Naanõ tahtsõ kah midägi. Kuuntüü mittelaabumisõ iist, selle et tõtõstõ es laabu. A es saa tä sittagi!

Ma seleti naasõlõ, et kõgõ kõvõmb kuundaja om jummal. Vinläne uma tõsõ ilmasõa katõkümne miljoni kuundõduga om timä kõrval poiskõnõ.

Jummal kuundas nii nuuri ku vanno ja massa-i määnestki kuundamishüvitüst. Kuunď Oti Urmassõ är ja hääd es saa tuust mitte sendigi iist.

No om jumalal plaan vist kõik vinläse är kuunda. Tuuperäst tä nahvta hinda alla laskki. Ku nahvta ei massa sittagi, ei massa vinläse elo kah. Pido om läbi! Taldrik jääs tühäs ja ku puhtalt portsõlanni jürät, sis paĺĺo ei mulisõ! Ku hambidõ vahel krägises, sis õks ei hõigu: Rossija, Rossija! Vsjo naša...

Linter mõstõti õigõs. Tuu om hää. Mu kõrvuhe omma jõudnu nii mõnõki Linte küläst peri inemiisi rõõmuhõiskamisõ, et näide küläst peri miis võlsssüüdistämisest är pässi. Selle et kõik väikust, rahvusligult meelestedüst Linte küläst peri inemise omma linteri nigu võro inemise omma võrokõsõ vai...

Klenski om määndsestki tõsõst küläst. Esiki edimädse astmõ kohtunik es saa arvo, määndsest...

Tossu Tilda pajatusõ

Hädämaanduminõ

Ilda aigu olli uulidsa väega nilbõ, peris kunst olĺ jalgu pääle pistü jäiä. Jalgteie liivataminõ om sääne, nigu om kõgõ olnu. Ütspäiv näivä Vilja bussipiätüsen inemise, kuis tõõsõl puul tiid üts rassõ kaaluga naistõrahvas maadõĺ pistüjäämisega: ai käe lakja...

«Näet, linnuk lätt lindama!» üteĺ üts päältkaeja. A maa külgetõmbõjõud olĺ kõvõmb. Naasõ jala nõssi õhku, kere tekḱ naĺakalt jõnksat-jõnksat ... ja säälsaman nilbõ tii pääl pikäle naanõ olĺgi.

«Es linda joht, hädämaandumisõ tekḱ,» lõudsõ tõõnõ. «Inne visaś surmasõlmõ kah sisse!» tsusaś kolmas tark.

Õnnõs olĺ «moodor» kõrran: naanõ astõ pia edesi...

Tsillokõsõ suidsumehe

Seo lugu juhtu hulga aastit tagasi. Tuu koolioppaja, kiä taad jutusť, om jo vana inemine. A sis olĺ tä nuur, õkva umma tüüd üten Võromaa väikun maakoolin alostanu.

Tä näkḱ, ku kats 1. klassi poiskõist koolimaja nuka takan suitsu kisi. Oppaja, tuukõrd viil väega nuur tütrik, kai, et latsiga massa-i kuŕalt kärki. Poiskõisil olli nõna norun ja silmnäo verevä, esi värisi üle kere.

Oppaja küsse suidsu kiskmise kotsilõ hellä helüga: «Kunas teil taa asi joba pääle naaś?»

Üts poiskõisist nõsť nõna üles ja üteĺ tassakõistõ: «Ma olli sis viil väikukõnõ.»

Latsilõ

Vastussõq saatkõq Tartu 48, Võro liin 65609 Uma Leht vai info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõś ja telehvoninummõŕ. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Mineväkõrdsõ mõistatusõ õigõ vastus oll *püürhäll*. Eesti keelen *jääkarussell*.

Avvuhinna saavaq **Mägise Ain (10)** Paganamaalt ja **Kõvatu Kaarli (11)** Krabilt.

Joonistaq pildikeisi pääle, midä tahet! Oodami tsehkendüisi ildampa 5. radokuu pääväs!

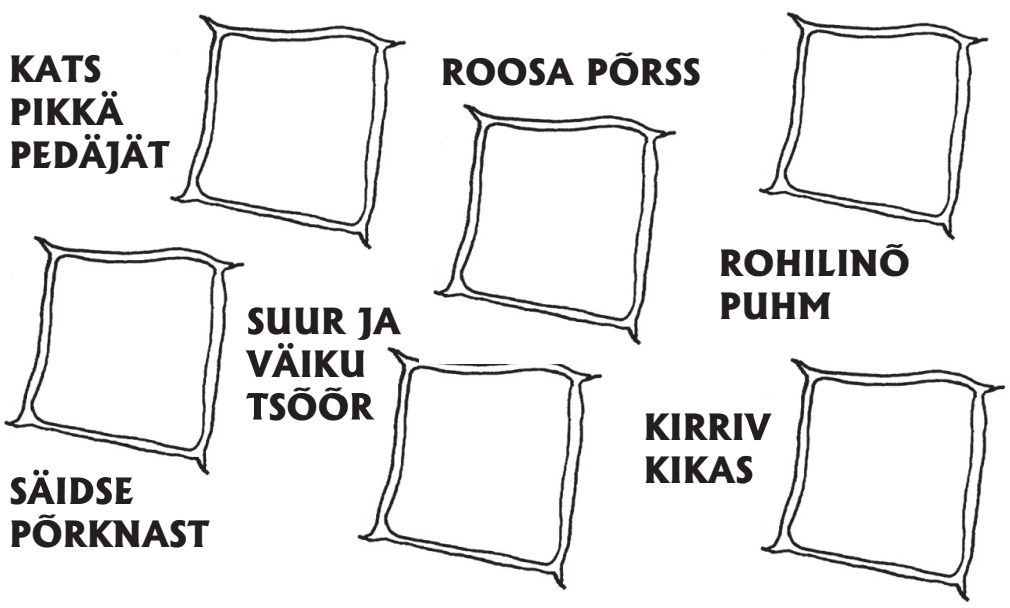

Kaeq egä kolmapäävä vahtsit Jussi-multikit: www.lastekas.ee → Jussi multikad → multikaq võro keelen!

Kultuuriministeerium kuulutas vällä avaligu konkursi

Riikligu programmi «Lõunaeesti kiil ja kultuur» projektõ pääle aastal 2009

Lõunaeesti keele ja kultuuri alalõhoitmisõ ja arõndamisõga köüdetüisi projektõ võiva tetä asutusõ ja organisatsiooni
Programmi tävvelikku teksti saa lukõ Kultuuriministeeriumi veebilehe päält www.kul.ee (valdkonnad, kultuuriväärtused, rahvakultuur)
Taotlusõ piät kirotama seos ette nättü blanketi pääle, tuud saa inne nimmat veebilehe päält.
Taotlusõ tulõ saata Kultuuriministeeriummi (Suur-Karja 23, 15076 Tallinn)

Papridõ esitämise lõpptähtaig om 16. radokuu päiv (16.02.2009)
Teedüs tel 6 282 250

Uma Pido DVD om valmis ja tuud müvväs Võro instituudin 75 krooni iist!
Katõ plaadi pääl om pido pääväprogramm ja pääkontsõrt!
Teedüs tel 782 8750